

UN ILUSTRU REVIZOR ȘCOLAR SUCEVEAN: SERAFIM IONESCU

Nichita Adăniloae

Cea mai luminoasă figură de revizor școlar al județului Suceava, în epoca modernă, a fost, fără îndoială, Serafim Ionescu. Timp de aproape patru decenii, el a militat, cu abnegație, pentru dezvoltarea învățământului primar și pentru răspândirea culturii în satele sucevene.

Născut la 12 martie 1858 la București, Serafim Ionescu era fiul lui Ioniță Ioan care absolvise școala de medicină a lui Carol Davila și ieșise subchirurg. Bunicul lui era țăran din Bolintin. Când Serafim era de 5 ani, tatăl său a fost mutat cu serviciul la Radovanu (jud. Ilfov) și apoi la Oltenița. Aici Serafim a urmat cursurile școlii primare, eliberându-i-se atestatul, la 12 iulie 1869, de către institutorul Gh. Bălășianu. Subchirurgul a fost apoi mutat cu slujba la Bolgrad – în sudul Basarabiei – unde Serafim a urmat cursurile liceului pe care l-a absolvit în iunie 1877. În vara anului 1877 s-a înscris la Facultatea de medicină din București. Tot în vara acelui an și-a exprimat dorința de a participa voluntar, împreună cu colegii săi, la războiul de independență. La vizita medicală el a fost însă respins de doctorul Davila, fiind considerat “prea pipiriu”.

Neputând continua facultatea “din cauza lipsei de mijloace”, Serafim Ionescu s-a prezentat revizorului școlar de Ilfov, C.D. Aricescu, iar acesta l-a numit învățător în satul Ileana, unde a stat până la 1 decembrie 1881, când a fost transferat la Herești. Primind aprecieri elogioase ca dascăl, la 15 septembrie 1885 a fost numit institutor la Babadag. În anul următor a fost trimis la minister să urmeze cursurile școlii normale din Lausanne, unde și-a susținut și examenul de capacitate. A urmat apoi cursul de lucru manual din Zürich, specializându-se în sculptură și tâmplărie¹.

Reîntors în țară, Serafim Ionescu a ținut la Ateneu o conferință despre *Importanța și foloasele lucrului manual în școlile primare*, organizând și o expoziție cu obiectele lucrate la Zürich (în vara lui 1888 a urmat al doilea curs de lucru manual, tot în Elveția, la Fribourg).

Spre sfârșitul lui octombrie 1887, Serafim Ionescu a fost chemat de Spiru Haret la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice spre a fi propus revizor școlar al județului Suceava. Într-o notiță, scrisă de mâna lui Haret, care era atunci secretar general al ministerului, se menționează: “Titlurile lui Serafim Ionescu: 1. Absolvent al celor 7 clase ale liceului, zis și Școala centrală din Bolgrad; 2. Idem al Școlei normale din Lausanne și al cursurilor de lucrări manuale din Zürich; 3. Autorul *Călăuzei învățătorului și Abecedarul românesc complet*”. Într-o altă notă se precizează: “Să se facă imediat decretul pentru numirea d-lui Serafim Ionescu, ca revizor, la Suceava. Domnul Ministru trebuie să-l aibă negreșit astăzi seară”². La 27 octombrie D.A. Sturdza, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, face un raport către rege prin care recomandă numirea lui Serafim Ionescu în funcția de revizor. Trei zile mai târziu, regele Carol I decretează: “Dl. Serafim Ionescu, absolvent al Școlii normale din Lausanne și care a ocupat mai mulți ani funcțiuni în ramura învățământului, este numit în postul vacant de revizor școlar al jud. Suceava. Dat în castelul Peleş la 30 octombrie 1887”. Decretul e semnat de rege și de ministrul D.A. Sturdza³. A doua zi, Serafim Ionescu este chemat din nou la minister să depună jurământul de credință regelui și constituției că va “îndeplini cu sfințenie datoriile” ce-i impune funcția sa și că se va conforma “legilor întru toate și pentru toți”⁴.

Odată numit revizor școlar, S. Ionescu și-a găsit în această nobilă și însușitoare misiune adevărata vocație de pedagog și îndrumător al dascălimii rurale. De numele lui, de priceperea, energia, dăruirea și perseverența lui vor fi legate principalele realizări ale școlii

primare sucevene, timp de câteva decenii. El a fost un adevărat povătuitor, animator și sprijinitor al învățătorimii, cu acea autoritate morală pe care nu o poate da decât superioritatea personalității.

Un fost subalteră – M. Lupescu – relatează mai târziu că acest revizor a regenerat corpul didactic, menținând pe învățătorii cei buni și recrutând normaliști pentru județ din cei ce se distingeau la învățătură. Învățătorul M. Lupescu scria, în acest sens, că de la venirea lui S. Ionescu “ca revizor, școlile sucevene iau o altă față. Tânăru, priceput, bine pregătit, plin de voință și de dor de muncă pentru luminarea norodului”, el studia mai întâi arhiva, culegea informații despre dascăli și apoi cerceta singur prin comune “starea morală și materială a școlilor”. La inspecțiile școlare căuta să ia legătura cu toți factorii, inclusiv cu sătenii. De altfel, inspecțiile le făcea pe îndelete incluzând arhiva, biblioteca, ocupațiile culturale ale învățătorilor și se bucura când constata că dascălii citesc reviste literare ori pedagogice. De asemenea, revizorul se bucura “unde vedea hărnicie” din partea dascălilor, unde vedea bunăvoință și pricepere “încuraja și da sfaturi părintești”, dar unde vedea că “nu-i nici chip de îndreptare – relatează M. Lupescu – acolo tăia în carne vie, căci e mai omenește a nenoroci un om, decât un șir de generații tinere”⁵.

Revizorul S. Ionescu a impulsionat înființarea de școli în satele sucevene, dotarea lor cu localuri corespunzătoare, mobilier și material didactic. De asemenea, a urmărit să încadreze și să promoveze – în limita posibilităților – numai învățători calificați și devotați acestei nobile misiuni de educare și instruire a copiilor din mediul rural. Totodată, el a intervenit, în repetate rânduri, fie pentru majorarea, fie pentru achitarea la timp a retribuției învățătorilor. De aceea, la sfârșitul anului 1887, când Spiru Haret l-a întrebat pe revizor “dacă nu ar fi bine” ca cele 11 posturi de la școlile întreținute de comune – și suplinite în majoritate de preoți – “să fie scoase la concurs”, spre a se putea ocupa de elevi normaliști rămași fără posturi? S. Ionescu a răspuns că, în adevăr, ar fi foarte bun concursul, dar nu crede că s-ar găsi “aspiranți și mai cu seamă normaliști care să primească a servi pe 30 lei lunar, după cum sunt plătite mare parte din acele școli, care, de altfel nici localuri mulțumitoare nu au, iar comunele nu dispun de fonduri spre a le face îmbunătățiri”. În urma demersului făcut de revizor, ministerul a cerut prefectului de Suceava să determine acele comune “să plătească cel puțin 60 lei pe lună” învățătorilor și atunci “se vor pune școlile în concurs spre a se ocupa cu învățători capabili”⁶. Majoritatea comunelor nedispunând de fonduri suficiente pentru a spori retribuția învățătorilor din satele componente, posturile nu s-au putut scoate la concurs decât peste câțiva ani⁷.

În privința localurilor, situația nu era mulțumitoare nici la școlile subvenționate din bugetul statului. În urma inspecțiilor făcute, revizorul a constatat starea școlilor, frecvența elevilor, metodele de predare, nivelul de cunoștințe al învățătorilor și al elevilor, amenziile cerute pentru nerespectarea obligativității învățământului primar. Despre toate acestea S. Ionescu a informat ministerul, iar în finele raportului, arătând că “în întregul județ, numai cinci locuri sunt bune..., 34 în condițiuni de mijloc, dar și acestea cea mai mare parte neîncăpătoare și restul de 27 rele”, el roagă să se ia măsuri pentru remedierea situației⁸. Ministerul, la rândul-i, a scris imediat prefectului de Suceava cerându-i să intervină la autoritățile dependente “pentru a îmbunătăți acele localuri” de școală sau “a închiria altele”, conform observațiilor revizorului⁹.

Cu toate măsurile luate de minister și de autoritățile județene, problema localurilor de școală nu s-a îmbunătățit nici în anii următori, deși S. Ionescu atrăsese mereu atenția ministerului și prefecturii de Suceava asupra acestei grave probleme. Astfel, la sfârșitul anului școlar 1889/1890, în raportul bilanț asupra mersului școlilor, înaintat ministrului, revizorul subliniașese din nou că “cea mai simțită nevoie este aceea a locuitorilor”, deși comunele prevăd mereu în buget sume pentru casa de depuneri în scopul construirii acestora. Totodată, revizorul arătase că autoritățile comunale, în ciuda ordinelor primite, “nu s-au confirmat nici în acest an Legii instrucțiunii cu privire la obligativitatea învățământului” și ceruse să se ia măsuri pentru amendarea oricărui primar care n-ar asculta nici de ordine, nici de lege”¹⁰.

De altfel, S. Ionescu informase mai înainte ministerul că, atunci când trec pe la școli, în loc să se ocupe de frecvența elevilor, de local, de lipsurile și nevoile materiale care îngreunează

procesul de învățământ, primarii și subprefecții se interesează și se pronunță asupra “părții didactice”, a progresului făcut de copii și a metodelor folosite de învățători, deși nu-i de competența lor, iar “unii nu știau că nu cunosc nicidecum metodele de învățământ, dar nici materiile care se predau” în școala primară¹¹. Uneori slujbașii administrativi – ignoranți dar infatuați – intervenind în procesul de învățământ, deveneau ridicoli în fața elevilor. De pildă, un subprefect, care nu cunoaște decât scrierea cu caractere chirilice, s-a apucat să asculte pe un elev o poezie și se căznea să-i urmărească recitarea după cartea cu litere latine ținând-o însă deschisă la altă pagină; școlarii, observând aceasta, au izbucnit în râs și numai cu greu învățătorul a izbutit să-i potolească. S. Ionescu, fiind informat de acest caz, a intervenit prompt la Ministerul Instrucțiunii, Titu Maiorescu și a obținut promisiunea că subprefecții nu se vor mai amesteca în problemele de metodologie¹².

Raportul bilanț, trimis de S. Ionescu ministrului, reliefa și alte aspecte pozitive și negative înregistrate în cursul anului 1889/1890. Se arată că la Broșteni, Mădeci, Rădășeni, Râșca, Neagra Șarului, Dorna, Mălini, Șarul Dornei, Sasca ș. a. școlile au fost mult timp închise din cauza anghinei, scarlatinei și a altor “maladii morbide”. Aproape nu a rămas școală neatinsă. “Învățătorii, în acest an școlar, și-au îndoit zelul și mulți din ei au reușit să treacă cu plin succes materiile după program”. În schimb, sunt și școli “în care nu e prin putință să se facă o singură promovare”. Toate școlile au fost inspectate, unele de 3-4 ori. La “mai toate școlile s-au înființat biblioteci” și învățătorii “tind – care mai de care – a nu rămâne înapoi cu cunoștințele”. Revizorul menționează că înființarea de către stat a școlilor din Opișeni, Știrbăț, Corni, Hârtoș și Negotești, cum și de comune ale celor din Drăcești, Balusești-Todirești (comuna Vașcani) și trecerea de la comune la stat a celor din Stolniceni Costandache și a școlilor de fete din Borca și Mălini “sunt o binefacere pentru județul nostru”. În încheiere, se exprimă părerea că mai sunt “unele sate mari ca Moșiș, ... Manolea și Petia ... unde ar trebui să se înființeze imediat școli” și, cum nu-s mijloace locale, tot statul ar fi cazul să le vină în ajutor¹³.

La 24 iunie 1892 S. Ionescu roagă ministerul să aprobe “înființarea pe seama statului” a unei școli de fete la Broșteni (care, între timp, devenise reședință plășii Muntele), unde Administrația Domeniului Coroanei a construit un local, și a alteia la Gura Negri (comuna Dorna) “unde, asemenea, există local construit de preotul Gh. Ortoanu și care de un an stă închis”. Totodată, el insistă pentru deschiderea unei școli mixte la Moșiș unde locuitorii “de trei ani cer întruna să li se înființeze școală”. Ministerul aprobă înființarea acestor școli “cu începere de la 15 septembrie”¹⁴. Peste două luni, revizorul, împreună cu prefectul de Suceava, au înaintat ministrului un tabel cu localitățile “unde se simte imediat necesitatea de a se înființa școli”. Sunt nominalizate 16 sate: Botești, Petia, Cotârgești, Văleni, Ortoaia (Giosani), Păltiniș, Boreni, Soci, Vașcani, Siliștea, Hârtoape, precum și școli de fete la Rădășeni, Dolhasca, Liteni, Cristești și Drăgănești. Se cere ca toate cele 16 școli să fie plătite din bugetul statului, comunele obligându-se a-și face localuri corespunzătoare¹⁵. Ministerul n-a aprobat decât înființarea școlilor din Botești, Petia, Cotârgești și Hârtoape.

În septembrie 1893, S. Ionescu a propus – conform noii legi a învățământului primar – înființarea unor “școli de cătun” la Cihorăni, Blăgești și Gioseni (existând deja localuri și mobilier) unde vor preda lecții elevilor, joia și duminica, învățătorii de la școlile învecinate: Miroslăvești, Lunca și Dorna. Tot atunci el a propus să se înființeze un al doilea post de învățător la următoarele școli, care dispun de localuri încăpătoare și de mulți elevi: Dolhești Mari, Dolhasca, Ruginoasa, Tătăruși, Boroaia, Lespezi (la școlile de băieți și fete) și Pașcani (tot la ambele școli)¹⁶. Ministerul nu a aprobat însă crearea unui al doilea post de învățător decât la școlile din Boroaia și Ruginoasa. De asemenea, a dispus ca școlile de fete și de băieți din Lespezi, Mălini, Borca, Broșteni și Dorna să fuzioneze, urmând ca învățătoarele să predea la clasele I și a II-a, iar învățătorii la clasele III-IV.

În perioada 1887-1900, la insistențele revizorului S. Ionescu și de multe ori și la insistența locuitorilor – numărul școlilor rurale de stat în județul Suceava a sporit de la 48 la 83, numărul cadrelor didactice (inclusiv prin crearea de noi posturi la școlile cu mulți elevi) s-a

dublat, iar numărul elevilor frecvenți a sporit cu peste 130%. Dacă în ianuarie 1887 erau în școlile rurale sucevene 1745 elevi și 247 eleve¹⁷, în decembrie 1900 numărul elevilor a ajuns la 3878, iar al elevelor s-a ridicat la 886¹⁸. A crescut, totodată, nivelul de pregătire al învățătorilor, calitatea predării la clasă, a sporit exigența față de elevi, dar și exigența și eficacitatea muncii de îndrumare și control din partea revizorului. S-au construit în acest interval, mai multe localuri de școli, s-au reparat o bună parte din cele existente și au fost trecute la stat toate școlile întreținute până în 1894 de comune.

Cu toate intervențiile și insistențele revizorului, condițiile materiale ale învățământului rural sucevean n-au putut fi decât parțial îmbunătățite. Persistau lipsuri mari în privința localurilor, mobilierului și materialului didactic aproape în toate școlile. Pe baza rapoartelor primite de la învățători și a constatărilor făcute la inspecții, revizorul Serafim Ionescu a întocmit și înaintat prefectului de Suceava, în 1898 și 1899, ample tabele “de toate nevoile școalelor din acest județ”, spre a se prevedea, în bugetele comunelor “sume necesare înlăturării lor”. În tabelul din 1898, trecându-se în revistă situația celor 84 de școli rurale, se precizează că numai trei dintre acestea – și anume școlile din Neagra Șarului, Crucea și Cojoci-Chiril – fiind înzestrate cu localuri noi, “nu mai au nevoie de nimic”. Toate celelalte școli aveau nevoie de o serie de lucruri menționate în dreptul fiecăreia. La unele școli se menționează că au nevoie de reparații generale, de reparat acoperișul, podelele, sobele, ferestrele, aparatele de gimnastică, la altele că sunt necesare dulapuri pentru bibliotecă, săli de clasă mai încăpătoare și ateliere pentru lucrul manual. de altfel, la cele mai multe școli se menționează că au necesitate de reparații pentru local și mobilier, de ateliere, material brut și scule pentru lucru manual, de săli pentru bucătărie și cantine, de dulapuri pentru bibliotecă, de material didactic, de cheltuieli pentru cancelarie, iar la 29 de școli se precizează: “trebuie local nou” sau “localul trebuie numai decât schimbat”¹⁹. În tabelul din 1899 revizorul insistă ca prefectul să ia măsuri atât pentru reparațiile necesare, cât și pentru dotarea școlilor cu hărți, globuri terestre, corpuri geometrice, măsuri de capacitate și lungime, tablouri intuitive, ceasornice, sigilii ș. a.²⁰ Totodată, S. Ionescu roagă pe prefect să prevadă în bugetele comunale “fondurile necesare pentru înființarea cantinelor” școlare “în localitățile fixate deja”²¹.

În privința cantinelor școlare, care începuseră să ia ființă în județ încă din 1898, S. Ionescu a dat o circulară specială către învățători, arătând că acestea vor contribui la îmbunătățirea școlarizării copiilor. El subliniază că învățătorul este cu atât mai merituos cu cât va ști “să-și populeze școala și să-i asigure o frecvență regulată și fără amenzi, numai prin sfaturile și exemplele sale”. Iar una din “datoriile umanitare ale învățătorului” este și “înființarea cantinelor școlare” care ar asigura “o frecvență regulată”, ar popula școlile și ar fi “adevărate binefaceri pentru copii”; aceștia ar avea la școală o masă caldă “și ar fi scutiți de a mai străbate drumuri lungi și îndura intemperiiile”. În finalul circularei S. Ionescu propune să se constituie din învățători o “Societate a cantinelor școlare din județul Suceava”, urmând ca, în ianuarie 1900, cadrele didactice să se întrunească, la sediul plășilor, pentru a-i discuta statutele²². La 23 februarie 1900, când revizorul a inspectat școala din Dorna, apreciind lecțiile “tare bine reușite” ținute de învățătorul V. Pienescu și de soția sa Lucreția Pienescu și răspunsurile corecte ale elevilor, a asistat și la masa de seară servită la cantină “la 15 școlari, care și dorm acolo”²³.

De altfel, statutul cantinelor școlare întocmit de învățătorii suceveni, sub îndrumarea revizorului, a interesat și pe ministrul C.I. Istrati, care l-a convocat pe S. Ionescu la București, în iunie 1900, să lucreze într-o comisie, prezidată de inspectorul general C. Meissner, pentru elaborarea unui regulament general de funcționare a societăților de binefacere, inclusiv al cantinelor din învățământul public ce trebuiau subvenționate de aceste societăți. Comisiei – alcătuită din revizorii de Suceava, Mehedinți, Gorj și Romanai – i s-au cerut ca la elaborarea regulamentului să țină seama de proiectul dr. C.I. Istrati “și de statutele societății cantinelor școlare din județele Suceava și Mehedinți”²⁴. Regulamentul general, întocmit de cei patru revizori, preciza că scopul societăților de binefacere va fi ajutorarea elevilor săraci cu hrană, locuință, haine și cărți sau numai cu hrană²⁵. La 6 iulie 1900 inspectorul general C. Meissner,

apreciind că regulamentul este “bine întocmit”, l-a înaintat ministrului. Dar, a doua zi, dr. C.I. Istrati fiind înlocuit de C.C. Arion, cantinele școlare au căzut în desuetudine până la începutul anului 1901, când, revenind în fruntea ministerului Spiru Haret, ele au fost revigorate, contribuind eficient la îmbunătățirea frecvenței elevilor²⁶.

Printre multe alte inițiative, S. Ionescu a avut-o și pe aceea de a introduce lucrul manual în școlile primare. Încă din vara anului 1887, abia întors de la studii din Elveția, el a fost invitat de revizorul din Dobrogea să participe la conferințele pedagogice ale învățătorilor tulcenii și constănțeni, care se desfășurau la Babadag (unde S. Ionescu fusese institutor în 1885) și să le vorbească despre importanța introducerii lucrului manual în școlile primare. S. Ionescu le-a ținut învățătorilor dobrogeni câteva lecții și le-a dat și îndrumări practice pentru a putea exersa nu numai cu împletiturile din paie (confecționarea pălăriilor), ci și cu “lucrări de cartonagiu”, ori cu sculpturi în lemn. S. Ionescu i-a convins pe învățători de necesitatea introducerii lucrului manual în școli și mulți dascăli și-au putut confecționa pălării și alte împletituri din paie chiar în timpul conferințelor pedagogice²⁷.

În calitate de revizor de Suceava, S. Ionescu, printr-o muncă perseverentă, a izbutit să introducă, în câțiva ani, lucrul manual în majoritatea școlilor rurale din județ. Într-un raport către ministrul Instrucțiunii, el pledează pentru introducerea lucrului manual în toate școlile primare, arătând că aceasta va face învățământul “mai armonios, mai practic, dezvoltând fizicul, gustul estetic, mâna și chiar intelectul copilului”, va deprinde pe copii cu o meserie, le va dezvolta “dragostea de muncă”, ne va reliefa “îclinările naturale ale școlarului” și-l va face pe elev “să cugete lucrând și să lucreze cugetând”, deprinzându-l cu “ordinea, exactitatea, curățenia” și învățându-l să-și facă singur – ca un viitor bun gospodăru – o serie de obiecte necesare în gospodăriile țărănești²⁸. Încă din 1889 el a cerut ministrului organizarea unui concurs de lucru manual, la București, la care să participe câte 2-3 învățători din fiecare județ, iar aceștia, la întoarcere, să organizeze cursuri asemănătoare cu colegii lor.

În august 1890, cu autorizația ministerului și cu mijloacele puse la dispoziție de I. Kalinderu, administratorul Domeniului Coroanei, S. Ionescu a ținut, la Mălini, județul Suceava, primul curs de lucru manual din țară, la el participând 38 de învățători suceveni și unul din județul Botoșani. El a predat sculptura, iar dogăria și tâmplăria au fost predate de învățătorii Pavel Herescu din Găinești și V. Lovinescu din Mălini²⁹.

La 23 octombrie 1890, din însărcinarea ministerului, revizorul sucevean redactează un referat în care arată că problema introducerii lucrului manual în învățământul primar “preocupă astăzi pe toți oamenii noștri de școală”. Prin introducerea acestei ramuri de învățământ școlile primare de băieți “ar lua cu totul altă față”. Predat “după sistema economico-pedagogică”, lucrul manual ar fi “un factor puternic de educație generală, pregătind școlarul pentru viața practică”; și astfel țara va avea “buni meseriași care-și vor exercita cu drag profesiunile conform vocației”, a cărei temelie se pune în școala primară. Elevii vor deveni mai curioși, mai atenți și îndemânatici. Dascălul îi va învăța “amuzându-i și interesându-i totodată”. Școlile ar fi mai populate, frecvența mai bună; “părinții își vor da mai cu drag copiii la școală văzând foloasele practice pe care le trag”. Ar fi o variațiune în școală, elevii ar învăța “mai cu drag”, ar pătrunde mai ușor ce li se predă, disciplina ar fi mai bună. Dar, accentuează S. Ionescu – în afară de aceste foloase ce le-ar aduce școlii primare lucrul manual, însăși natura copilului ne pretinde aceasta, căci de mic îi place să facă și să desfacă: zmee, case, bordeie și astfel “școala trebuie să dea copilului ceea ce natura lui reclamă”. Întrucât numai învățătorul, care cunoaște pe elev, trebuie să predea lucrul manual, revizorul propune, pentru inițierea învățătorilor, să se organizeze cursuri anuale la București, în iulie și august, unde să li se predea dulgheria sculptura, împletiturile de paie etc. Din fiecare județ să se trimită câțiva învățători care să fie scutiți de conferințele pedagogice în vara respectivă, iar pentru stimularea celor ce vor preda și lucrul manual să li se acorde un supliment la salariul lunar, cum se procedează în Elveția³⁰. În aprilie 1891, S. Ionescu va propune din nou ministrului să organizeze astfel de cursuri la București, oferindu-se personal să le conducă și să predea gratuit și sculptura la învățătorii care vor participa³¹.

În anii următori, cu sprijinul revizorului, învățătorii suceveni participanți la cursul de la Mălini au izbutit să deschidă ateliere la școlile lor și să predea lucrul manual la toți elevii³². Treptat, ministerul va aviza introducerea acestei ramuri de învățământ în toate școlile din țară.

Ca revizor școlar, Serafim Ionescu a fost inițiator și deschizător de drumuri într-o serie de acțiuni și manifestări școlare și extrașcolare care vor însufleți numeroși învățători suceveni determinându-i să facă din profesia lor un adevărat apostolat în slujba ridicării culturale a satelor, implicit în slujba propășirii țărânilor. Astfel, la conferințele pedagogice din 1888 (numite și conferințe generale), S. Ionescu indeamnă pe învățători să înființeze cercuri culturale și biblioteci școlare care să devină, cu timpul, biblioteci populare pentru sătenii știutori de carte. El a împărțit județul în șase cercuri culturale (numite și cercuri conferențiare fiindcă învățătorii, grupați pe plăși, țineau și conferințe pentru săteni). Primul cerc conferențiar a fost înființat de învățătorul M. Lupescu la Broșteni, în 1888, și, după cum raporta revizorul, avea un "scop cultural și filantropic"³³. În anii următori se înființează cercul de la Boroaia, condus de învățătorul I. Bondescu, apoi cel de la Mălini, condus de V. Lovinescu. În toate se țineau atât consfătuiri didactice, cât și conferințe populare pentru săteni și pentru toate cercurile, revizorul a insistat să obțină aprobarea de funcționare din partea ministrului³⁴. Cunoscând această realitate, învățătorul P. Gheorgheasa va afirma, mai târziu, că S. Ionescu este "cel dintâi organizator de cercuri culturale în județul Suceava și, dacă nu mă înșel, chiar în întreaga țară"³⁵.

Primele biblioteci școlare s-au înființat în anii 1888 și 1889 la: Broșteni, Ferești, Țolești, Bogdănești, Pașcani și Mălini, apoi și în alte comune de către învățătorii locali impulsionați de revizor. În iunie 1890, S. Ionescu raporta ministrului că "la mai toate școlile s-au înființat biblioteci"³⁶. Îmbogățindu-se fondul de cărți, bibliotecile au fost puse și la dispoziția sătenilor doritori de lectură. În martie 1899 învățătorul P. Gheorgheasa din Cotârgași ruga pe revizor să intervină "pentru înființarea unei biblioteci populare" și la școala lui fiindcă "gustul de citit e dezvoltat" și zilnic vin oameni "să-i ceară cărți", dar el are puține și cererile sunt multe³⁷. În același an revizorul era informat de învățătorul din Dorna că biblioteca școlii are peste 400 de volume "care se dau cu împrumut pe la țărani"³⁸. E relevant până la 1900, prin strădania revizorului și a învățătorilor locali, luaseră ființă 32 de biblioteci populare la școlile sucevene din care 10 au fost înzestrate cu cărți de Casa Școalelor.

Serafim Ionescu a inițiat în județ serbările și corurile școlare la care participau și mulți dintre foștii absolvenți. Fie că erau organizate spre a se aduna fondurile necesare reparației localului ori mobilierului, fie pentru cantina școlară și ajutorul elevilor săraci, ori erau prilejuate de aniversarea unor evenimente istorice, serbările – prin recitări și cântece naționale – apropiuau pe săteni de școală și le insuflau sentimente patriotice. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, în programul multor serbări s-au introdus mici reprezentațiuni teatrale compuse de S. Ionescu, anume pentru școală, apoi și piese în mai multe acte jucate și de adulți, înrădăcinându-se astfel teatrul școlar, implicit teatrul popular care atrăgea un public tot mai numeros. Corurile școlare, care pe timpul revizorului S. Ionescu "faceau fala și podoaba județului Suceava" – cum relatează un învățător – au fost impulsionate și de Spiru Haret³⁹. S-a înființat și un cor al învățătorilor din județ, care s-a produs la diferite serbări, fiind bine apreciat. Mulți dintre învățători având voci frumoase sau fiind buni cunoscători ai unor instrumente muzicale, participau ca soliști la serbările școlare.

Acest neîntrecut revizor școlar a introdus și excursiile învățătorilor, care nu erau cunoscute până la 1888. El a organizat excursii la Baia, Mălini ș.a., dar și la cetatea lui Ștefan de la Suceava care era dincolo de granița impusă de vitregiile istorice. Tot S. Ionescu a inițiat și casele de economii școlare. Începând chiar din 1887, acestea au luat ființă, treptat, la multe școli primare sucevene: Pașcani, Găinești, Țolești, Tătăruși, Știrbăț, Preutești, Pleșești, Hârtoape, numeroși elevi, în funcție de starea materială a părinților devenind posesori de librete de economie⁴⁰.

Artur Gorovei arăta că în orașul Fălticeni primele conferințe publice s-au ținut, în 1893, de către revizorul S. Ionescu; acesta a vorbit despre trecutul județului Suceava. În anii următori,

el, fiind și vicepreședinte al Ligii Culturale, secția Fălticeni, a conferențiat la multe cercuri și asociații culturale⁴¹. De altfel, cum multe clădiri școlare sucevene se datoresc stăruinței lui revizorul “se ducea cu drag la inaugurarea noilor localuri de școală ținând discursuri însoțitoare” la Mălini, Drăceni, Găinești, Văleni, Borca, Mădei, Cotârğași, Broșteni, Crucea, Dorna ș.a.⁴².

Serafim Ionescu a funcționat neîntrerupt ca revizor de Suceava timp de 10 ani, după care, câteva luni, a fost trecut institutor la Școala primară de băieți, nr.1 din Fălticeni și alte câteva luni a fost revizor școlar la Buzău. La 1 aprilie 1898 a revenit, prin transfer, revizor școlar al județului Suceava. Deși la 1 decembrie 1901 a demisionat, trecând la catedră, a mai servit ca revizor al județului Suceava și în perioada martie 1906 – ianuarie 1908, iar în anii 1911-1912 ca inspector al învățământului particular din Moldova. În restul timpului a servit ca institutor și director al școlii de băieți din Fălticeni, de unde a ieșit la pensie în 1914.

În martie 1907 – când răscoala țăranilor luase proporții – deși ministerul ordonase telegrafic suspendarea ședințelor cercurilor culturale și a oricăror întruniri, revizorul S. Ionescu a convocat pe învățători la Pașcani și la Fălticeni și i-a povățuit “cum trebuie să se poarte și care e datoria lor, în aceste dureroase împrejurări”. Peste câteva zile, când Spiru Haret revenise la conducerea ministerului, revizorul sucevean i-a raportat cu satisfacție: “Am marea mulțumire sufletească de a vă înștiința că nici unul dintre învățătorii sau institutorii din acest județ nu s-a dovedit să fie amestecat în acele mișcări dureroase”⁴³. După reprimarea răscoalei, la solicitarea prefectului, S. Ionescu a alcătuit o comisie din opt învățători destoinici care, între 21 și 31 martie, “incognito și transformați în țărani, să cutreiere satele, să afle adevărata stare a spiritelor, să facă o anchetă conștiințioasă și nepărtinitoare și, dacă instigații au fost, să cerceteze de unde, cum s-au strecurat, ce cale au urmat și ce adepți au făcut”. Revizorul arăta că nu putea “să nu cedeze străruitoarei cereri” a prefectului, dar își face datoria de a anunța, confidențial, pe Haret și a-l ruga să aprobe motivarea absentării de la școală a celor opt învățători. Pe raportul confidențial al revizorului, ministrul pune la 31 martie, rezoluția: “Se aprobă măsurile luate; se vor motiva absențele celor 8 învățători aleși. Haret”⁴⁴. Serafim Ionescu ținea, totodată, să sublinieze în raport că “armonia cea mai desăvârșită domnește între toți membrii corpului didactic primar urban și rural din acest județ” și nici unul nu-i amestecat în răscoală, chiar dacă fusese informat că unii învățători au avut întruniri cu sătenii cărora le-au redactat petiții. În general, se observă la revizorul sucevean, ca și la ministrul Haret, de altfel, tendința de a-i apăra pe învățători, că sunt nevinovați, că n-au participat la răscoală și nici n-au fost instigatori, că denunțurile făcute de unii primari ori cămătari sunt provocate de faptul că dascălii au înființat bănci populare și alte asociații economice care au pus frâu speculei și camelei la sate.

Serafim Ionescu a fost nu numai un dascăl și revizor model ci și un autor de manuale școlare și, totodată, un distins folclorist și un talentat scriitor. A publicat articole în reviste de pedagogie române și franceze și culegeri de folclor mai ales în revista “Șezătoarea” din Fălticeni. A elaborat și publicat: *Călăuza învățătorului* (București, 1881), *Abecedarul românesc complet* (București, 1884), *Istoria română* (partea I, pentru clasele a II-a și a III-a primare rurale), *Istoria română* (partea a II-a, pentru clasele a IV-a și a V-a rurale sau clasele a III-a și a IV-a urbane) – ambele apărute la Fălticeni în șapte ediții începând din 1892 -, *Povățuitorul învățătorului în predarea istoriei române* (un fel de metodică a predării istoriei în școlile rurale), *Prima carte de citire și de scriere pentru clasa I-a primară* (partea I-a, *Abecedar*, partea a II-a, *Lectură*, București, 1899), *Dicționar geografic al județului Suceava* (București, 1894, 379 pagini). Acest dicționar a fost premiat de Societatea geografică română. Este de precizat că manualele școlare elaborate de S. Ionescu au fost apreciate și recomandate de minister pentru a fi folosite în clasele primare. Fiind mult căutate, se epuizau repede și autorului i se solicita, an de an, să scoată noi ediții. Numai manualele lui I. Creangă și ale colaboratorilor lui erau, în deceniile anterioare, la fel de căutate. Tot S. Ionescu a scris 24 de piese de teatru, majoritatea cu subiect istoric (scrise pentru teatru popular ori teatru școlăresc), printre ele numărându-se: *Ștefan Vodă* (1904), *Unirea, Plevna, Dacia* – piesă în trei acte (1906), apoi *Bunicii și nepoții*, *Sângele apă nu se face*, *Isprava*,

Unirea, Voluntara, Orfana, Păcatul, Sufilete alese, Negustorii noștri, În noaptea de anul nou, Un viteaz, Limanul mântuirii. Majoritatea acestor piese au fost publicate între anii 1920-1927.

În 1914, când S. Ionescu a ieșit la pensie, învățătorii suceveni, recunoscători ilustrului revizor, i-au închinat un volum special cu aprecieri elogioase. În introducerea volumului, fostul secretar general al ministerului, profesorul C. Meissner, își exprimă gândurile sale de caldă prețuire la adresa sărbătoritului. Printre altele, C. Meissner sublinia: “Cuminte, conștiincios, harnic, energic, drept și inimos – așa l-am apucat pe Serafim Ionescu pe la 1893, așa îl știu și astăzi după mai bine de 20 de ani. Om al datoriei pe catedră, om al datoriei în calitate de conducător al școlărilor primare din județul Suceava, el a dus un șir de ani de muncă spornică pentru răspândirea culturii, în țărâtimea suceveană...Astăzi ca și ieri, ca întotdeauna, stă cu fruntea sus, iar vredniciei învățătorii suceveni, împreună cu toți aceia pe care același gând îi stăpânește – libertatea reală a țărânimii prin cultură – sărbătoresc cu drag pe Serafim Ionescu, ca pe unul dintre cei mai sinceri muncitori pe acest tărâm cu adevărat trainic și sănătos”⁴⁵.

La moartea lui S. Ionescu (1 iulie 1930), o serie de profesori au scris despre el articole elogioase în ziarele și revistele vremii arătând că a fost un “apostol adevărat”, un “scriitor didactic” și “un scriitor pentru popor”. Profesorul Virgil Tempeanu scria în “Săptămâna” din Fălticeni, la 6 iulie, că învățătorii din generația lui Spiru Haret “îi rostesc numele cu evlavie”, că de la el n-au mai avut “un șef mai activ, mai pregătit, mai sever”, mai drept și “de aceea mai iubit”⁴⁶. Un alt contemporan – Jenică Tatos – tot atunci preciza: “Cariera didactică a lui Serafim Ionescu a fost mândria județului nostru. Apreciat de toate centrele din țară, a fost luat de model pentru însușirea, râvna, corectitudinea și celelate însușiri dascălești. Și-a îndeplinit rolul de apostol, pregătind și investind cu metode noi și însușitoare generațiunea care urma să ne întregască neamul. Nu era chestiune de interes național care să nu-l fi preocupat în chip deosebit, căci era încălzit de cel mai dezvoltat sentiment patriotic”⁴⁷. Iar profesorul universitar Victor Morariu sublinia că Serafim Ionescu a fost, mai presus de toate, “un fruntaș al școlii românești în serviciul căreia a lucrat cu zel și succes neîntrecut, timp de 35 de ani ca învățător, institutor, revizor și inspector școlar”⁴⁸.

În concluzie, considerăm că aprecierile dascălilor din 1914 și 1930 demonstrează, fără putință de tăgadă, că Serafim Ionescu, prin activitatea sa exemplară, a îmbogățit patrimoniul învățământului și culturii în “Țara de Sus” și, totodată, că el a fost unul dintre cei mai străluciți revizori școlari nu numai ai județului Suceava, ci și ai României.

¹ *Semn de cinstire lui Serafim Ionescu*, Bârlad, 1914, p.73-76.

² Arhivele Naționale București, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 396/1887, f. 108-109.

³ *Ibidem*, f. 114-115.

⁴ *Ibidem*, f. 126.

⁵ *Semn de cinstire lui Serafim Ionescu*, p. 13-15.

⁶ Arhivele Naționale București, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 4397/1888, f. 1-9.

⁷ *Ibidem*, dosar 103/1894, f. 13.

⁸ *Ibidem*, dosar 4397/1888, f. 46-49.

⁹ *Ibidem*, f. 45 și 50.

¹⁰ *Ibidem*, dosar 52/1892, f. 119.

¹¹ *Ibidem*, dosar 55/1890, f. 103-104.

¹² *Vezi Semn de cinstire lui Serafim Ionescu*, p. 14.

¹³ Arhivele Naționale București, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 52/1892, f. 119 și 140.

¹⁴ *Ibidem*, f. 89.

¹⁵ *Ibidem*, f. 154 și 163.

¹⁶ *Ibidem*, dosar 51/ 1893, f. 142-144.

- ¹⁷ *Ibidem*, dosar 3910/1887, f. 12.
- ¹⁸ *Ibidem*, dosar 48/1901, f. 16-17 și 35.
- ¹⁹ Arhivele Naționale Suceava, fond Inspectoratul școlar Baia, dosar 6/1898, f. 1-4.
- ²⁰ *Ibidem*, fond. Prefectura jud. Baia, dosar 26/26/1899, f. 46-48.
- ²¹ *Ibidem*, f. 18-19.
- ²² *Ibidem*, fond Inspectoratul școlar Baia, dosar 1/1899, f. 198-199.
- ²³ *Ibidem*, dosar 3/1900, f. 73 și 85.
- ²⁴ Arhivele Naționale București, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 86/1900, f. 291-293.
- ²⁵ *Ibidem*, f. 296-297 și 308.
- ²⁶ *Ibidem*, dosar 171/1901, f. 122-131 și 162-166.
- ²⁷ *Ibidem*, dosar 3905/1887, f. 165 și 193.
- ²⁸ *Ibidem*, dosar 55/1890, f. 288 și 293.
- ²⁹ *Ibidem*, f. 289; vezi și N. Adăniloae, *Istoria învățământului primar*, Editura Cris Book Universal, București, 1998, p. 219-220.
- ³⁰ Arhivele Naționale București, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 55/1890, f. 292.
- ³¹ *Ibidem*, dosar 52/1892, f. 122.
- ³² *Ibidem*, dosar 117/1895, f. 65-77; dosar 56/1897, f. 27.
- ³³ *Ibidem*, dosar 86/1900, f. 432.
- ³⁴ *Ibidem*, dosar 51/1893, f. 30-32 și 71.
- ³⁵ Vezi *Semn de cinstire lui Serafim Ionescu*, p. 28.
- ³⁶ Arhivele Naționale București, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 52/1892, f. 119.
- ³⁷ Arhivele Naționale Suceava, fond Inspectoratul școlar Baia, dosar 2/1899, f. 66 și 84.
- ³⁸ *Ibidem*, f. 362.
- ³⁹ Vezi *Semn de cinstire lui Serafim Ionescu*, p. 30.
- ⁴⁰ Despre activitatea lui S. Ionescu vezi și N. Adăniloae, *Învățământul primar sucevean în epoca modernă*, Editura Litera, București, 1988, p. 94-123, 182-229, 232-234.
- ⁴¹ Artur Gorovei, *Fălticeni, cercetări istorice asupra orașului*, 1938, p. 206-213.
- ⁴² *Semn de cinstire lui Serafim Ionescu*, p. 16.
- ⁴³ Arhivele Naționale București, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 707/1907, f. 46.
- ⁴⁴ *Ibidem*, f. 46-47; dosar 708/1907, f. 43-48.
- ⁴⁵ *Semn de cinstire lui Serafim Ionescu*, p. 3-4.
- ⁴⁶ *Un apostol adevărat – Serafim Ionescu*, Fălticeni, 1930, p. 5.
- ⁴⁷ *Ibidem*, p. 7.
- ⁴⁸ *Ibidem*, p.12.